

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI'NA

Aşağıdaki sorularımın Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanı Mahinur Özdemir Göktaş tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM İçtüzüğü'nün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri uyarınca yazılı olarak yanıtlanmasını arz ederim.

ÖZGÜL SAKİ
İstanbul Milletvekili

Türkiye'de engelli yurttaşların yaşadığı sorunlar, iktidarın iddia ettiği gibi “yardım” ve “sosyal destek” politikalarıyla çözülebilecek münferit mağduriyetler değildir. Bugün ortaya çıkan tablo; neoliberal politikalarla tasfiye edilen sosyal devletin, piyasacı dönüşümün, kamusal hizmetlerin ticarileştirilmesinin ve insanı yalnızca üretim kapasitesi üzerinden değerlendiren kapitalist düzenin doğrudan sonucudur.

AKP iktidarı boyunca engelli yurttaşlara yönelik politikalar hak temelli sosyal yurttaşlık anlayışından sistematik biçimde uzaklaştırılmış; engellilik bir eşit yurttaşlık meselesi olmaktan çıkarılarak “yardım”, “aile dayanışması” ve “hayırseverlik” eksenine sıkıştırılmıştır. Böylece devletin kamusal sorumlulukları azaltılmış; bakım yükü ailelerin, özellikle de kadınların omuzlarına bırakılmıştır. İktidarın “aile merkezli sosyal politika” anlayışı, engelli bireyleri bağımsız yaşam hakkından uzaklaştırırken; kadınları da görünmeyen, ücretsiz ve güvencesiz bakım emeğine mahkûm etmektedir.

Bugün milyonlarca engelli yurttaş; erişilemeyen kentlerde yaşamaya, yoksulluğa, işsizliğe, sosyal izolasyona ve kamusal yaşamdan dışlanmaya zorlanmaktadır. Toplu taşıma sistemlerinden üniversitelere, hastanelerden kamu binalarına kadar pek çok alan hâlâ erişilebilir değildir. Buna rağmen iktidar, erişilebilirliği temel bir kamusal hak olarak görmek yerine; sorunu bireysel dayanıklılık, aile desteği ve yardım mekanizmalarıyla yönetmeye çalışmaktadır.

Öte yandan mevcut ekonomik düzen, insanı yalnızca “verimli”, “rekabetçi” ve “kesintisiz çalışabilir” olduğu ölçüde değerli kabul eden sağlamcı bir anlayış üretmektedir. Bu anlayış, engelli bireyleri ya işgücü piyasasının dışına itmekte ya da güvencesiz, düşük ücretli ve ayrımcı çalışma koşullarına mahkûm etmektedir. Kamuda ve özel sektörde engelli istihdam kotaları dahi etkili biçimde uygulanmamakta; ayrımcılık denetlenmemektedir.

İktidarın yıllardır sürdürdüğü piyasacı ve sadaka temelli sosyal politika yaklaşımı, engelli yurttaşları hak sahibi bireyler olarak değil; yardım alan pasif özneler olarak konumlandırmaktadır. Bu yaklaşım, toplumsal eşitsizlikleri azaltmak yerine derinleştirmekte; engelli bireyleri kamusal yaşamın dışına iten sağlamcı toplumsal düzeni yeniden üretmektedir.

Bu bağlamda, engelli yurttaşların yaşam hakkını, bağımsız yaşam hakkını ve eşit yurttaşlık hakkını doğrudan etkileyen bu yapısal sorunlara ilişkin kamusal ve siyasal sorumluluğun açığa çıkarılması amacıyla aşağıdaki soruların yanıtlanması gerekmektedir.

1. Bakanlığınız, engelli yurttaşların yaşadığı eşitsizlikleri neden hâlâ ağırlıklı olarak “bakım ihtiyacı” ve “aile desteği” ekseninde ele almakta; kamusal hizmetlerin yetersizliği, yoksulluk, erişilemeyen kentler, güvencesiz çalışma koşulları ve yapısal ayrımcılık gibi toplumsal nedenleri merkeze alan hak temelli bir sosyal politika modeli oluşturmamaktadır?
2. Son 10 yılda engelli bireylere yönelik sosyal yardım, kurumsal bakım, bağımsız yaşam desteği, erişilebilirlik yatırımları ve kişisel asistan hizmetleri için ayrı ayrı ne kadar bütçe ayrılmıştır; aynı dönemde sosyal yardım harcamalarının toplam engelli politikaları bütçesi içindeki oranı nedir?
3. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’nde güvence altına alınan bağımsız yaşam hakkına rağmen, engelli bireylerin aileye bağımlı olmadan yaşayabilmesini sağlayacak kamusal kişisel asistan sistemi neden hâlâ hayata geçirilmemektedir?
4. Engelli bireylerin bakım sorumluluğunun büyük ölçüde hane içine ve özellikle kadın aile bireylerine bırakılması sonucunda çalışma yaşamından ayrılmak zorunda kalan, sosyal güvencesizleşen ve ücretsiz bakım emeğine mahkûm edilen kadınlara ilişkin Bakanlığınızın elinde güncel veri bulunmakta mıdır?
5. Bakanlığınız, bakım emeğinin kamusal sosyal hizmetler yerine kadınların görünmeyen ve ücretsiz emeği üzerinden sürdürülmesini toplumsal cinsiyet eşitsizliğini derinleştiren yapısal bir sömürü mekanizması olarak değerlendirmekte midir?
6. Türkiye genelinde erişilebilir olmadığı tespit edilen kamu binası, üniversite, öğrenci yurdu, hastane, metro istasyonu, otobüs durağı, adliye ve sosyal hizmet merkezi sayıları ayrı ayrı kaçtır?
7. Erişilebilirlik yükümlülüklerini yerine getirmeyen kamu kurumları ile özel şirketlere son 5 yılda kaç denetim yapılmıştır? Bunların kaçına idari yaptırım uygulanmıştır? Uygulanan toplam para cezası tutarı nedir?
8. Bakanlığınız, engelli bireylerin kamusal yaşama eşit katılımını sağlayacak hak temelli sosyal politikalar geliştirmek yerine sosyal yardımları temel araç hâline getiren mevcut yaklaşımın, engelli yurttaşları devlete bağımlı ve güvencesiz bir yaşam içine ittiği yönündeki eleştirileri nasıl değerlendirmektedir?
9. Türkiye’de engelli bireyler arasında işsizlik, yoksulluk, derin yoksulluk, sosyal izolasyon ve eğitime erişememe oranları nedir; bu veriler toplumsal cinsiyet temelinde ayrıca tutulmakta mıdır?
10. Engelli kadınların hem patriyarkal bakım rejimi hem de engellilik temelli ayrımcılık nedeniyle çoklu eşitsizlik yaşadığı dikkate alındığında, Bakanlığınızın engelli kadınlara özgü ayrı bir sosyal politika programı bulunmakta mıdır?
11. Engelli örgütleri ve bağımsız hak savunucuları, Bakanlığınızın engellilik politikalarının hak temelli değil yardım temelli olduğu yönünde uzun süredir eleştiriler dile getirmektedir. Bakanlığınız bu eleştiriler doğrultusunda mevcut sosyal politika yaklaşımını değiştirmeyi planlamakta mıdır?
13. Son 10 yılda engelli örgütleri tarafından Bakanlığınıza iletilen erişilebilirlik, bağımsız yaşam, bakım hizmetleri, ayrımcılık ve istihdam başlıklı taleplerin kaçısı hayata geçirilmiştir?

14. Engelli bireylerin karar alma süreçlerine doğrudan katılımını sağlayacak demokratik mekanizmaların oluşturulmasına ilişkin bir çalışmanız bulunmakta mıdır? Varsa bu mekanizmalarda bağımsız engelli örgütlerinin karar süreçlerine bağlayıcı katılımı nasıl güvence altına alınacaktır?
15. Bakanlığınız, engelli bireyleri “korunması gereken pasif bireyler” olarak konumlandıran mevcut sosyal politika anlayışı yerine; bağımsız yaşamı, eşit yurttaşlığı ve kamusal hakları esas alan yeni bir yaklaşım geliştirmeyi planlamakta mıdır?
16. Engelli bireylerin eğitim, sağlık, ulaşım, barınma ve çalışma yaşamına eşit katılımını sosyal yardım mekanizmaları yerine kamusal sosyal haklar temelinde güvence altına alacak bütünlüklü bir yasal düzenleme hazırlanmakta mıdır?